

ПОКАЗНИКИ ТА ІНДИКАТОРИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

На основі визначення місця та ролі індустрії гостинності у пріоритетах державного управління соціально-економічним розвитком та якістю життя народу доведено доцільність її впровадження шляхом інструментів програмно-цільового планування; встановлено загальні проблеми розвитку індустрії гостинності; розроблено основні показники цільових програм розвитку індустрії гостинності.

Ключові слова: індустрія гостинності, урядові стратегічні документи, національні проекти, цільові комплексні програми, економічні, соціальні, екологічні показники програм.

DYSHKANTUK O. V.

Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, Ukraine

INDICES AND INDICATORS OF TARGET-ORIENTED DEVELOPMENT PLANNING OF HOSPITALITY INDUSTRY DEVELOPMENT

The purpose of article is to determine the key indicators of program target planning of the hospitality industry. For this goal were analyzed priorities of state policy documents to improve the quality of life, creating a safe and comfortable conditions of life, the preservation of national traditions, historical, cultural, nature and development of self-consciousness of the Ukrainian people, the introduction of social, economic and democratic European standards development of society and the state. On the basis of determining the place and role of the hospitality industry in the priorities of government proved that the development of hospitality stands integral part of creating favourable conditions for life and its implementation should be used a tool of the government as the target complex programs. Thus, the system of interrelated economic, environmental and social indicators that describe the state of enlarged hospitality industry, were discovered and this indicators should be used in determining the direction for further development of this sector in the formation of national and regional integrated programs.

Keywords: hospitality industry, government strategic documents, national projects, targeted complex programs, economic, social and environmental indices of programs.

Актуальність. В сучасному інформаційному полі, соціально-комунікаційних мережах усе більшого обговорення набувають теми, пов'язані з критеріями, що визначають зручність місць проживання, комфортного перебування, швидкість надання та зручність одержання різного роду послуг тощо. За цими показниками з'являються повідомлення про проведення офіційних рейтингів (міжнародних, національних) та таких, що виникають спонтанно, серед яких «комфортне місто», «кращий город за рівнем життя», «найбільш відвідуваний», рейтинг «чистоти», «безпеки», «зручності» та ін. Багато розвинених країн світу формують стратегію розвитку країни з урахуванням підвищення якісних характеристик життя, роблячи акцент на будівництві, транспорті, органічного сільського господарства, туризмі тощо.

Така ситуація обумовлює необхідність доповнення існуючої системи соціально-економічних показників показниками щодо розвитку сфери гостинності та включення їх до інструментів програмно-цільового планування, зокрема стратегій розвитку держави, територій та міст.

Аналіз публікацій. Аналіз стратегічних документів, за якими формувались основні пріоритети соціально-економічного розвитку України у часи незалежності вказує на те, що вони, в певній мірі, стосувались таких важливих аспектів як створення комфортних умов проживання, збереження культурної спадщини, росту громадського самовизначення та духовності нації. Так, у «Програмі діяльності КМ України» (2002 р.) стратегічною метою було визначено досягнення нашою країною європейського рівня економічного та соціального розвитку й демократії шляхом проведення реформ та організації продуктивної праці [1]. Програма діяльності КМ України 2005 року «Назустріч людям» декларувала стратегічну мету як досягнення нової якості життя громадян, запровадження соціальних, економічних та демократичних європейських стандартів життєдіяльності людини, суспільства та держави, саме тому одним з орієнтирів встановлювалось створення безпечних і комфортних умов для життя громадян [2]. Наступна Програма діяльності КМ України "Український прорив: для людей, а не політиків" (2008 р.) комплексно визначала основні стратегічні завдання у сфері соціально-економічних перетворень для забезпечення сприятливих умов розвитку суспільства [3]. Згідно з Програмою економічних реформ на 2010–2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [4] навіть було запроваджено низку національних проектів, що передбачали реалізацію визначених цією програмою основних цінностей суспільства. Так, Постановою КМ України «Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти)» було визначено один із пріоритетних напрямів «Нова якість життя», який, в свою чергу, визначав національний проект «Місто майбутнього» – формування стратегічного плану та системи проектів розвитку міст [5].

Програма КМ України Сталого розвитку України "Україна – 2020" (2015 р.) ставить за мету

впровадження в державі європейських стандартів життя та вихід на провідні позиції у світі. Одним з векторів визначено вектор гордості як забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт. Україна повинна зайняти гідне місце серед провідних держав світу, створити належні умови життя і праці для виховання власних талантів, а також залучення найкращих світових спеціалістів різних галузей [6]. Таким чином, можна стверджувати, що гармонійний суспільний розвиток є пріоритетним напрямом державної політики, яка спрямована на підвищення якості життя. Складовим елементом створення сприятливих умов життєдіяльності ми вважаємо гостинність у широкому розумінні цього поняття [7].

В реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку країни важливе місце займають національні проекти та цільові комплексні програми. Фахівцями Інституту стратегічних досліджень на основі світового досвіду визначено основні критерії відбору національних проектів. До них належать:

- стратегічна важливість поставлених національних завдань та системність впливу на національну економіку, наявності значного міжгалузевого мультиплікаційного ефекту;
- об'єднуюча місія, покликана згуртувати націю фундаментальною ідеєю (метою), що базується на засадах цінностей, притаманних нації;
- високий рівень політичного контролю над реалізацією проекту;
- міжгалузева /міждисциплінарна складова державної/ національної програми, націленої на реалізацію загальнонаціональних цілей, що забезпечує необхідну міжгалузеву координацію;
- довгостроковість реалізації та тривалість досягнутого ефекту;
- поєднання зусиль держави, бізнесу й громадськості на реалізацію пріоритетних цілей і завдань та ін. [8].

З вище наведеного можна зробити висновок, що для реалізації завдань розвитку сфери гостинності необхідно використовувати такі інструменти державного управління як національний проект, або цільова комплексна програма.

Мета статті. Визначити основні показники та індикатори програмно-цільового планування розвитку індустрії гостинності. Основними завданнями для досягнення мети статті є:

- визначити місце та роль індустрії гостинності у пріоритетах державного управління соціально-економічним розвитком та якістю життя народу;
- проаналізувати проблеми розвитку індустрії гостинності в державі та регіонах;
- встановити основні показники цільових програм розвитку індустрії гостинності.

Викладення основного матеріалу. При формуванні програм стратегічного розвитку індустрії гостинності важно спираючись на реальний стан її функціонування у регіоні встановити основні проблеми, що перешкоджають ефективній взаємодії окремих інфраструктурних елементів:

- відсутність чітко визначених пріоритетів як загалом соціально-економічного розвитку територіальних систем, так і розвитку секторів економіки, які забезпечують індустрію гостинності;
- превалювання галузевого підходу при плануванні розвитку окремих інфраструктурних елементів;
- розвиток інфраструктурних елементів переважно спрямовується на підвищення конкурентоспроможності та диверсифікацію товарів і послуг галузі, без урахування синергетичного ефекту міжгалузевої взаємодії від створення продукту гостинності;
- наявність диспропорції між елементами інфраструктурних секторів індустрії гостинності та у середині них;
- зношеність основних виробничих фондів суб'єктів інфраструктурних секторів індустрії гостинності, що проявляється у застарілих обладнанні та технологіях, що надаються у сфері гостинності; недостатнє забезпечення професійними висококваліфікованими кадрами;
- низька інвестиційна привабливість окремих секторів індустрії гостинності та регіонів;
- підвищення рівня тінювих та кримінальних тенденцій;
- недотримання екологічних норм та стандартів якості довкілля існуючими суб'єктами господарювання та при будівництві нових технологічних потужностей.

Виходячи з аналізу проблем розвитку індустрії гостинності в державі та регіонах формуються цільові пріоритети її інфраструктурних елементів та визначаються планові заходи, показники, які необхідно досягти, індикатори результативності та формування системи управління і механізму реалізації заходів щодо розвитку гостинності.

У державі та її регіонах визначаються завдання розміщення продуктивних сил з урахуванням розвитку індустрії гостинності з метою створення комфортних умов для всіх суб'єктів споживання її послуг та їх виробництва. Об'єктивно оцінити вклад індустрії гостинності в економічний, соціальний та екологічний розвиток можна по макроекономічним, регіональним показникам та показникам економічної діяльності інфраструктурних секторів та їх суб'єктів господарювання, а також споживачів продукту гостинності.

На макроекономічному рівні необхідно виділити такі показники, які укрупнено характеризують стан індустрії гостинності та використовуються при визначенні напрямів її подальшого розвитку при формуванні державних та регіональних комплексних програм:

Економічні:

- питома вага доходів всіх секторів гостинності у валовому внутрішньому продукті та у валовому національному продукті;
- питома вага доходів кожного з секторів гостинності у валовому внутрішньому продукті та у валовому національному продукті;
- питома вага доходів всіх секторів гостинності у національному та чистому доході;
- питома вага доходів кожного з секторів гостинності у національному та чистому доході.
- кількість зайнятих працівників в усіх секторах гостинності та по секторах;
- дохід та прибуток на одного працюючого в усіх секторах гостинності та по секторах;
- питома вага інвестицій в сектори гостинності в загальному обсязі інвестицій в національну економіку;
- дохідність, прибутковість, окупність інвестицій по секторах гостинності;
- обсяги споживання послуг гостинності в загальному обсязі споживання;
- обсяги споживання послуг секторів гостинності в загальному обсязі споживання;
- обсяги споживання послуг конкретного сектору гостинності в загальному обсязі споживання;
- обсяги споживання послуг конкретного сектору гостинності в обсязі споживання послуг гостинності;
- обсяги споживання послуг конкретного сектору гостинності в обсязі споживання послуг іншого сектору гостинності;
- попит на послуги гостинності по її інфраструктурним секторам;
- пропозиція послуг гостинності по її інфраструктурним секторам;
- дефіцит послуг гостинності по її інфраструктурним секторам;
- надлишок послуг гостинності по її інфраструктурним секторам.

На регіональному використовується аналогічна система показників з урахуванням специфіки економічної діяльності території.

Екологічні:

- природно-кліматичні умови, що забезпечують комфортне проживання;
- оцінка екологічного стану природних ресурсів;
- оцінка наявних природних ресурсів, що забезпечують сферу гостинності;
- оцінка рекреаційно-туристичного потенціалу для забезпечення послуг сфери гостинності;
- вплив секторів гостинності на стан природних ресурсів щодо їх вичерпності на забруднення;
- вплив природних ресурсів на сучасний та потенційний розвиток інфраструктурних секторів гостинності.

На регіональному використовується аналогічна система показників з урахуванням природно-кліматичної та природно-ресурсної специфіки території.

Соціальні:

- задоволеність послугами сфери гостинності в цілому та по інфраструктурним секторам;
- цінова доступність послуг гостинності для різних груп населення (по доходам);
- часова доступність послуг гостинності для різних груп населення (по доходам);
- зручність отримання послуг гостинності для різних груп населення (по доходам);
- чемність робітників інфраструктурних секторів гостинності, кількість скарг, одержаних від споживачів.

Особливого значення для визначення існуючого рівня та потенціалу розвитку сфери гостинності та її інфраструктурних секторів набувають показники, що відображають ступінь адміністрування розвитку сфери гостинності, тобто визначають зацікавленість адміністративних органів управління в розвитку цієї сфери:

- нормативи забруднення, виснаження, охорони, відновлення та відтворення більш жорсткі, ніж в інших країнах;
- дозволи на забруднення та використання природних ресурсів надаються з урахуванням інноваційних технологій використання природних ресурсів та відходоємності виробництва, в тому числі секторів індустрії гостинності;
- контроль за виконанням дозволів в природокористуванні, ліцензійних умов діяльності та відповідності вимогам сертифікації;
- контроль за нормативним станом довкілля (більш жорсткий в порівнянні до інших регіонів);
- державні інвестиції в розвиток інфраструктурних секторів сфери гостинності;
- швидкість реагування на стихійні лиха;
- превентивні заходи щодо пом'якшення наслідків стихійного лиха (наявність матеріальних, технічних, фінансових та трудових ресурсів спроможних подолати або пом'якшити наслідки стихійного лиха або їх уникнути);
- швидкість реагування на техногенні аварії в тепло-, водо-, енергопостачанні (наявність матеріальних, технічних, фінансових та трудових ресурсів спроможних подолати або пом'якшити наслідки аварії або уникнути її);

- зручність розташування транспортних та інших комунікацій для місцевого населення та приїжджих та відсутність транспортної завантаженості доріг;
- стан транспортних магістралей та місцевих доріг;
- формування генпланів з урахуванням зручності розташування інфраструктурних секторів гостинності для місцевого населення та приїжджих;
- збереження місцевих традицій, пам'яток історії та архітектури, розвиток культури та духовності;
- виділення інвестицій на розвиток комунальної інфраструктури індустрії гостинності;
- наявність та зручність мережевих комунікаційних послуг для місцевого населення та приїжджих.

Висновки. За часи незалежності в усіх урядових стратегічних документах робиться акцент на підвищення якості життя громадян, створення безпечних і комфортних умов їх життєдіяльності, збереження національних традицій, пам'яток історії, культури, природи, розвиток самовизначення та свідомості українського народу, запровадження соціальних, економічних та демократичних європейських стандартів у розвитку суспільства та держави. Доведено що розвиток гостинності виступає складовим елементом створення сприятливих умов життєдіяльності та для її впровадження доцільно використовувати такий інструмент державного управління як цільові комплексні програми. Визначено систему взаємопов'язаних економічних, екологічних та соціальних показників, які укрупнено характеризують стан індустрії гостинності та повинні використовуватись при визначенні напрямів подальшого розвитку цієї сфери при формуванні державних та регіональних комплексних програм.

Література

1. Програма діяльності Кабінету Міністрів України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2002 р. № 779 [Електронний ресурс] // Оф. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0002120-02>
2. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України "Назустріч людям" : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 04.02.2005 р. № 2426-IV // Офіційний вісник України. – К., 2005. – № 6. – Ст. 348.
3. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України "Український прорив: для людей, а не політиків" : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14 [Електронний ресурс] // Оф. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001120-08>
4. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" : затв. Указом Президента України від 02.06.2010 р. [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво при Президентові України. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
5. Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти) : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 року № 1256 [Електронний ресурс] / document.ua. - Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-pereliku-proektiv-iz-prioritetnih-naprjam-doc43382.html>
6. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" : затв. Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс] // Ліга-Закон. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/U005_15.html
7. Дишкантюк О.В. Теоретико-методологічні основи розбудови державного управління індустрією гостинності / О.В. Дишкантюк // Економічні інновації : зб. наук. праць. – Одеса, 2016. – Вип. 61. – С. 85–93.
8. Національні проекти у стратегії економічної модернізації України / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Бережний, А. П. Павлюк [та ін.]. – К. : НІСД, 2013. – 144 с.

Надійшла 15.11.2016; рецензент: д. е. н. Мартієнко А. І.